

Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması Koşullarında ve Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar^(*)

Dr. Öğr. Üyesi Güven YARAR^(**)

Öz

Günümüzde eğitim, çalışma veya turizm amacıyla farklı ülkelere gitmenin yaygınlaşması, uluslararası insan hareketliliğini önemli ölçüde artırmıştır. İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler ve sosyal medyanın etkisiyle farklı devlet vatandaşları kişilerin birbiriyle etkileşim kurması da oldukça kolaylaşmıştır. Bunun sonucu olarak, farklı devlet vatandaşlarının birbiriyle evlenmesi giderek yaygınlaşmış; bu bağlamda Türk vatandaşlarının yabancılarla evlenmeleri de gözle görülür biçimde artmıştır. Bir Türk vatandaşı ile bir yabancı evlenmesi ve bu yabancı Türk vatandaşlığını kazanmak istemesi hâlinde, Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen tarafın çeşitli bürokratik işlemleri gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu durum, uygulamada bazı hukukî ve idarî nitelikte sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada, öncelikle Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasına ilişkin ön ve aslî şartlar genel olarak ele alınacak; daha sonra evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmada uygulamada karşılaşılan başlıca hukukî sorunlara dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler

Vatandaşlık, Evlenme, Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması, Takdir Yetkisi.

^(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 14.10.2025 - Kabul Edildiği Tarih: 04.12.2025.

Atıf Şekli: Güven Yazar, 'Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması Koşullarında ve Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar' (2025) 15(2) Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2203,2231.

DOI: 10.52273/sduhfd..1803510.

^(**) Antalya Bilim Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye.

E-posta: guvenyarar1@hotmail.com.

Orcid: 0000-0003-2568-9775.

Some Problems Encountered in the Conditions and Practice of Acquiring Turkish Citizenship through Marriage

Abstract

The increasing prevalence of travel to different countries for education, work, or tourism has significantly increased international human mobility. Advances in communication technologies and the influence of social media have made it easier for citizens of different countries to interact with each other. As a result, marriages between citizens of different countries have become increasingly common; in this context, the number of Turkish citizens marrying foreigners has also increased significantly. When a Turkish citizen marries a foreigner and the foreigner wishes to acquire Turkish citizenship, various bureaucratic procedures must be completed in accordance with the legal systems of the respective countries. This situation can lead to several legal and administrative problems in practice.

This study will first examine the prerequisites and essential requirements for acquiring Turkish citizenship through marriage in general terms; then, it will highlight the main legal issues encountered in practice in acquiring Turkish citizenship through marriage.

Keywords

Citizenship, Marriage, Acquisition of Turkish Citizenship Through Marriage, Administrative Discretion.

Extended Summary

This study comprehensively examines the conditions for acquiring Turkish citizenship through marriage and the main legal issues encountered in practice. The present research first provides brief information on the concept of citizenship and the acquisition of citizenship. It then examines the two prerequisites of current positive regulations in Turkish law (being married to a Turkish citizen; the marriage having lasted at least three years) and three essential conditions (living in a family unit; not engaging in activities incompatible with the marriage; and the absence of any obstacles to national security or public order).

The study argues that if the application for Turkish citizenship through marriage has not yet reached the end of the three-year period of marriage, it would be more appropriate to hold the application for a short period of time pending, rather than rejecting it, for procedural reasons. It also emphasizes that even if the marriage existed at the time of application, the marriage must last until the decision is made.

The exception protecting the validity of the application in the event of the death of the Turkish spouse has been considered an equitable solution; however, it has been stated that this protection should not apply in cases where the death is due to the fault of the foreign spouse. It has been stated that the concept of “living in family unity”, one of the essential conditions, cannot be reduced to just actual unity under the same roof; it also includes social, psychological and economic solidarity dimensions; and it should be accepted that family unity continues in case of reasonable and necessary separations (work, health, military service, education). However, it was concluded that the requirement of “living in a family unity” will not be met in cases of long-term, voluntary separation.

It was emphasized that the burden of proof in acquiring Turkish citizenship through marriage should be carefully conducted in accordance with the principles of foreseeability and equality, and that the examination should be based on concrete, verifiable data.

It was observed that the lack of legal boundaries for the requirement of “not engaging in activities incompatible with the union of marriage” leaves the administration with a wide margin of discretion. Therefore, it is recommended that the assessment be should be limited to acts that could constitute grounds for divorce and supported by concrete facts.

It was observed that allegations of infidelity cannot be used as grounds for denying citizenship based solely on subjective statements while the marriage is ongoing and no lawsuit has been filed. It was observed that the principles of proportionality and privacy must be taken into account. The study identified the national security/public order requirement as more abstract and vague than the other two factors. The administration should not be content with abstract intelligence assessments under this heading and should base its decisions on concrete and verifiable grounds; even with uncertainty. It has been argued that it would be more appropriate not to include this requirement in the law due to the risks of complicating judicial review and

undermining legal certainty. It has been stated that the lack of a clear regulation regarding criminal records creates an inconsistency in terms of public order. It has been argued that while criminal records are required for residence permits, the absence of clear criteria for citizenship, which confers much more permanent rights, is incompatible with the principles of equality and objectivity.

Just as it's natural for people to consider criteria like love, affection, material possessions, appearance, lineage, and status when deciding on marriage, it's equally natural for a foreigner to consider the possibility of acquiring Turkish citizenship by marrying a Turkish citizen. Therefore, even if it is determined that the likelihood of acquiring Turkish citizenship is the most significant criterion for a foreigner who meets all the prerequisites and essential requirements stipulated in the Turkish Citizenship Law to marry a Turkish citizen, the conclusion has been reached that, given that they meet the prerequisite and essential requirements, they should acquire Turkish citizenship through marriage.

It has been argued that while it is appropriate for the commission's examination to focus on "actual marriage" in cases of suspected fictitious marriage, the outweighing possibility of acquiring Turkish citizenship in the decision to marry should not be used as sole grounds for rejection; the application should only be evaluated if the prerequisites and essential conditions are met. Finally, it is unfair that a foreigner who does not apply for Turkish citizenship during the marriage loses the right to apply in the event of a divorce due to the fault of the Turkish spouse, even if all the conditions are met. It has been considered that a regulation similar to the death exception that protects the interests of the foreign spouse in the event of a fault-based divorce is more consistent with the purpose of the law and the principles of equality and the protection of family life.

Giriş

Türk vatandaşları ile yabancılar arasındaki evlilikler, yalnızca sosyolojik açıdan değil, hukukî açıdan da önemli bir inceleme konusudur¹. Nitekim Türk vatandaşları arasında yapılan ve yabancılık unsuru içermeyen evliliklerde görülmeyen, uygulanacak hukuk, ikamet izni, evlilik malları veya vatandaşlık kazanma gibi meseleler yabancılık unsuru içeren evliliklerde gündeme gelmektedir. Çalışmamızın konusunu oluşturan evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması meselesinin düzenlendiği 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununda (TVK)² bu konuda bazı boşluk veya belirsizlikler bulunmaktadır. Dahası, bu yolla vatandaşlık kazanımında yetkili makamın takdir yetkisinin genişliği, Türk vatandaşlığının kazanılması sürecinde önemli hukukî tartışmaları gündeme getirmektedir. Nitekim Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması için aranan 2 (iki) ön şart ve 3 (üç) aslî şartın tamamında tartışmalı hususlar mevcuttur. Bu durum, Anayasa ile teminat altına alınan, hukuk devleti, eşitlik, temel hak ve özgürlüklerin korunması ve hukukî belirlilik ve istikrar açısından bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmanın konusunu Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla kazanılmasının bir türü olan evlenme yoluyla vatandaşlık kazanma ve konuya ilişkin uygulamada karşılaşılan sorunlar oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada öncelikle vatandaşlık kavramı ve Türk vatandaşlığının kazanılmasına dair kısa bilgiler verilecek, daha sonra evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması koşullarına ve uygulamada karşılaşılan bazı sorunlar ele alınacaktır.

I. Vatandaşlık Kavramı ve Türk Vatandaşlığının Kazanılması

En genel anlamda vatandaşlık, *bir gerçek kişi ile bir devlet arasındaki aidiyet ilişkisine dayanan hukukî ve siyasi bağıdır*³. Diğer bir tanıma göre ise vatandaşlık;

¹ Türkiye'ye her yıl 55-60 milyon turist ziyaret amacıyla gelmektedir. İlgili verilere göre son 3 (üç) yılda toplam 170.678.913 turist ülkeye giriş yapmıştır. Türkiye'de yaşayan Türk vatandaşlarından 9-10 milyon kişinin yurt dışına seyahat ettiği görülmektedir. İlgili verilere göre son 3 yılda toplam 29.724.650 vatandaş yurt dışına çıkış yapmıştır: <<https://data.tuik.gov.tr>> Erişim Tarihi: 09.09.2025.

² "Türk Vatandaşlığı Kanunu, Kanun Numarası: 5901, Kabul Tarihi: 29.05.2009, RG 12.06.2009 / 27256". Bundan sonra TVK olarak anılacaktır.

³ Muammer Raşit Seviğ ve Vedat Raşit Seviğ, *Devletler Hususi Hukuku, (Giriş-Vatandaşlık* (4. Baskı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1967), 55; Nihal Erdener Uluocak, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968), 3; Ergin Nomer, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (31. Baskı, Filiz Yayınevi, 2023), 3-4; Gülin Güngör, *Tâbiyet Hukuku*,

*devletin tek taraflı egemenlik hakkını kullanarak, şartlarını ve hükümlerini tespit ettiği bir hukukî statüye dahil olan fertle arasında kurulan bir hukukî münasebet, bir hukukî bağıdır*⁴. Vatandaşlık bağının⁵ bir kimseyi; başka bir devletin vatandaşlarından veya vatansız kimselerden ayıran bir bağ olduğu da ifade edilmektedir⁶.

Türk hukukunda vatandaşlığın kazanılması⁷ aslen kazanma ve sonradan kazanma olmak üzere iki ayrı başlıkta incelenmektedir. Aslen kazanma; vatandaşlığın doğum anında, doğum sebebiyle kazanılması hâli olup kan veya toprak esasına göre gerçekleşmektedir⁸. Vatandaşlığın sonradan kazanılması ise doğumdan sonra ve doğumdan başka bir sebebin varlığı hâlinde vatandaşlığın kazanılmasıdır⁹. Başlıca sonradan vatandaşlık kazanma yolları; genel yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması (adi telsik), istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması, yeniden Türk vatandaşlığının kazanılması, evlat edinme, seçme hakkını kullanmak suretiyle ve evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasıdır.

II. Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Şartları ve Tartışmalı Meseleler

A. Genel Olarak

Evlenme, farklı cinsiyetten iki kişinin¹⁰, kanunda öngörülen şekil ve şartlara uyarak, aile birliği kurmak amacıyla yaptıkları sözleşmedir¹¹. Türk hukukunda

(12. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2024), 1-2; Turgut Turhan ve Feriha Bilge Tanrıbilir, *Vatandaşlık Hukuku* (4. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2017), 25; Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz ve Lale Ayhan İzmirli, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (19. Baskı, Rehber Yayınevi, 2023), 5; Bahadır Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (9. Baskı, Beta Yayınevi, 2022), 3-4; Rona Aybay, Nimet Özbek ve Gizem Ersen Perçin, *Vatandaşlık Hukuku* (Siyasal Yayınevi, 2019), 4.

⁴ Uluocak (n 3) 8.

⁵ Vatandaşlık bağına ilişkin detaylı bilgi için bkz.: Serhat Çelik, *Türk Vatandaşlığının İradî Kaybı Hâlleri* (On İki Levha Yayınevi, 2024) 5 vd.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.: M. Tevfik Odman, *Tarihsel Sürecinde Güncelleştirilmiş Mülteci Hukuku* (Yetkin Yayınevi, 2020).

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Nomer (n 3) 65; Erdem (n 3) 98; Güngör (n 3) 60-61; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli (n 3) 5; Turhan ve Tanrıbilir (n 3) 51. Aybay, Özbek ve Ersen Perçin (n 3) 89.

⁸ Nomer (n 3) 67; Erdem (n 3) 99; Güngör (n 3) 61; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli (n 3) 35; Turhan ve Tanrıbilir (n 3) 52. Aybay, Özbek ve Ersen Perçin (n 3) 93.

⁹ Vatandaşlığın sonradan kazanılması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz.: Nomer (n 3) 75; Erdem (n 3) 115 vd.; Güngör (n 3) 82 vd.; Doğan, Yılmaz ve Ayhan İzmirli (n 3) 54 vd.; Turhan ve Tanrıbilir (n 3) 61 vd.; Aybay, Özbek ve Ersen Perçin (n 3) 105 vd.

¹⁰ Aynı cinsiyetten kişilerin birliktelikleri hakkında bilgi için bkz.: Sedat Sirmen, *‘Eş Cinsel Birliktelikler ve Bunların Kanunlar İhtilâfı Hukukunda Düzenlenişi’* (2009) 4 (58), Ankara Üniversite-

evlilik; “tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere, cinsiyetleri ayrı iki kişinin hukuken makul ve geçerli şekilde birleşmesi” şeklinde tanımlanabilir¹².

Evlenme ile kişinin sosyal ve ekonomik statüsünde değişiklikler görülebileceği gibi vatandaşlığının değişmesi de gündeme gelebilir. Roma Döneminden¹³ itibaren tâbiyetin birliği yaklaşımının bir sonucu olarak aile birliği içerisinde ortak bir vatandaşlık anlayışı kabul görmüştür. 19. yüzyıldan itibaren ise ailede birliğin sağlanması anlayışından hareket edilerek devletlerin hukukî düzenlemelerinde evlenme yoluyla vatandaşlık kazanılması yer almaya başlamıştır¹⁴.

si Hukuk Fakültesi Dergisi, 825, 879; Hatice Selin Pürselim, ‘Almanya’da Tescil Edilmiş Eşcinsel Hayat Ortaklığında Veraset İlamının Alınması ve Bu İlama Dayanılarak Türkiye ve Almanya’da Bulunan Terekenin Paylaşılması’ (2011) 1 (31), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 243, 266; Candan Yasan, *Milletlerarası Özel Hukukta Aynı Cinsiyetten Kişilerin Birliktelikleri* (On İki Levha Yayınevi, 2013). Farklı cinsiyetten kişilerin birlikteliklerine dair Milletlerarası Özel Hukuk meseleleri için bkz.: Necla Öztürk, *Milletlerarası Özel Hukukta Aile Kurma Amaçlı Evlilik Benzeri Yaşam Modelleri* (Adalet Yayınevi, 2016); Işıl Tekdoğan, ‘Evlilik Dışı Birlikte Yaşam Modellerine Uygulanacak Hukuk’, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014).

¹¹ Türk hukukunda aile birliği yalnızca Türk Medenî Kanununda düzenlenen evlenme akdiyle kurulabilmektedir. Buna karşılık bazı yabancı hukuk sistemlerinde evlilik dışı birlikteliklere hukukî statü tanınmıştır. Örneğin; İngiliz ve Amerikan hukuklarında *common law marriage* veya *cohabitation* modelleri, Fransa ve Almanya’da *civil partnership* (kayıtlı birliktelik) kurumları, taraflara belirli aile hukuku ve sosyal güvenlik hakları tanımaktadır. bkz.: Nigel Lowe and Gillian Douglas, *Bromley’s Family Law* (Oxford University Press, 11th ed., 2015) 75-83; Jonathan Herring, *Family Law: A Very Short Introduction*, (Oxford University Press, Illustrated Edition, 2014); Öztürk (n 10) 59 vd.

¹² Evliliği medeni hukuk sözleşmesi olarak kabul eden görüş bunun temelini evliliğin “tarafların iradelerini kanunun öngördüğü şekle uyarak karşılıklı ve birbirine uygun suretle beyan etmeleriyle” ortaya çıkması ile açıklamaktadır. Ancak bu görüşe getirilen eleştiri; evliliğin tarafların iradelerini açıkladığı anda kurulmadığı gibi sona da ermediği, sözleşmeler bakımından hukukumuzda belirlenen sözleşme serbestisi ilkesinin mevcut olmadığı, bu sebeple de evliliğin bir sözleşme niteliğinde bulunmadığı yönündedir: Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Aile Hukuku* (25. Baskı, Beta Yayınevi, 2024) 60. Aile kavramı ve tanımları için bkz.: Selma Çetiner, ‘Hukukumuzda ‘Aile’ Kavramı’ (2010) 41 (5), Terazi Hukuk Dergisi, 61, 69. Fethi Kılıç ve Ümmügülşüm Kılıç, ‘Türk Aile Hukukunda Ailenin Korunması’ (2023) 2 (19), Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 482, 491; Rona Serozan, Başak Başoğlu ve Berk Kapancı, ‘Aile Hukukunun Özellikleri, İlkeleri ve Gelişimi’ (2016) 2 (15), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 531, 560.

¹³ Roma hukukunda aile kavramı hakkında bkz.: Sevgi Kayak, ‘Roma Hukukunda Aile Kurumu’ (2018) 2 (8), Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 249, 302; Elvan Sütken, ‘Roma Aile Hukukunda Patria Potestas’ (2019) 1 (5), Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 67, 100; Bahattin Aras, ‘Roma Hukukunda Evlenme ve Boşanma (Divortium)’ (2010) 2 (18), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 215, 242.

¹⁴ 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ulus-devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte vatandaşlık hukukunda “aile birliğinin korunması” ilkesi belirginleşmiştir. Bu dönemde, eşlerin farklı va-

Türk hukukunda evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılmasını; 1928 tarihli ve 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun¹⁵ yürürlükte olduğu 1928-1964 yılları arasındaki dönem, 1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun¹⁶ yürürlükte olduğu 1964-2009 yılları arasındaki dönem¹⁷ ve 2009 tarihli ve 5901 sayılı TVK'nın yürürlükte olduğu dönem olmak üzere üçe ayırabiliriz.

Bu çalışmada pozitif düzenlemede evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin hükümler değerlendirilecektir.

B. Türk Vatandaşlığının Evlenme Yolu ile Kazanılmasının Şartlarının Değerlendirilmesi

Evlenme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin düzenleme TVK'nın 16. maddesinde yer almaktadır. Kanun maddesi incelendiğinde Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında 2 (iki) ön şart ve 3 (üç) aslî şartın mevcut olduğu görülmektedir.

andaşlıkta olmalarının aile içinde “hukukî uyumsuzluk” yaratacağı düşüncesiyle, evlilik yoluyla vatandaşlık kazanımı birçok devletin mevzuatında yer almaya başlamıştır. Özellikle kadınların “kocanın vatandaşlığına tabi olması” (*dependent nationality*) anlayışı, aile birliğinin sağlanması gerekçesiyle meşrulaştırılmıştır. 19. yüzyıl sonlarında Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde evlilikle vatandaşlık kazanımı veya kaybı doğrudan yasal sonuç haline gelmiştir. Bu yaklaşım, ulus-devlet modelinde vatandaşlığın aile temelinde aktarılmasına ilişkin klasik paradigmanın modern biçimidir. Ancak 20. yüzyılın ortalarından itibaren “bağımsız vatandaşlık” (*independent nationality*) ilkesi, özellikle kadın-erkek eşitliği ve bireysel statü anlayışı doğrultusunda gelişmiş, evlilik nedeniyle vatandaşlığın otomatik olarak kazanılması veya kaybedilmesi uygulaması terk edilmeye başlanmıştır. Konu hakkında bkz. Nancy F. Cott, ‘*Marriage and Women’s Citizenship in the United States, 1830-1934*’ (1998) 5 (103), *The American Historical Review*, 1440, 1474; T. Alexander Aleinikoff, ‘*Between National and Post-National: Membership in the United States*’ (1999) 2 (4), *Michigan Journal of Race and Law*, 241, 262.

¹⁵ “Türk Vatandaşlığı Kanunu, Kanun Numarası: 1312, Kabul Tarihi: 28.05.1928, RG 04.06.1928 / 904”.

¹⁶ “Türk Vatandaşlığı Kanunu, Kanun Numarası: 403, Kabul Tarihi: 11.02.1964, RG 22.02.1964 / 11638”.

¹⁷ Tarihsel süreç hakkında bkz. Feriha Bilge Tanrıbilir, ‘*Evlenme ve Vatandaşlık*’ (2020) 1 (5), Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3030, 3033; Nihal Uluocak, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (Filiz Kitabevi, 1984), 33 vd.; Osman Fazıl Berki, ‘*Türk Hukukunda Evlenmenin Tabiiyete Tesiri*’ (1946) 1 (3), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 46, 49 vd.; Fügen Sargın, ‘*Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda Değişiklik Yapan 2003 Tarihli ve 4866 Sayılı Kanun Kapsamında Bir Değerlendirme*’ (2004) 1 (53), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27, 63; Gülin Güngör, ‘*The Acquisition of Turkish Nationality by Way of Marriage Following the June 2003 Amendmend*’ (2004) 1 (1), *Ankara Law Review*, 29, 49.

1. Ön Şartlar

a. Türk Vatandaşı ile Evli Olmak

Evlenme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için öncelikle başvuran yabancı eşin bir Türk vatandaşı ile evlenmiş olması gerekmektedir. Evliliğin mutlaka Türkiye’de gerçekleşmesi şart değildir; yabancı bir ülkede veya o ülkedeki Türk konsoloslukunda yapılan ve Türk hukuku uyarınca geçerli bir evlilik yoluyla Türk vatandaşlığı kazanılabilir¹⁸.

Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında, Türk vatandaşı eşin, vatandaşlığı aslen veya sonradan kazanmış olmasının da bir önemi bulunmamaktadır. Türk vatandaşı eş, Türk vatandaşlığını sonradan (genel veya istisnâî yolla, evlenme veya evlat edinilme yoluyla gibi) kazanmış olsa da bir yabancı ile evlenmesi hâlinde kanunda sayılan şartların yerine getirilmesiyle Türk vatandaşlığını kazanabilir. Öte yandan, Türk vatandaşı eşin, evlilik anında Türk vatandaşı olması da şart değildir.

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında -önceki kanunlardan farklı olarak- pozitif düzenlemede cinsiyet ayrımı kaldırılmış (sadece Türk vatandaşı erkek ile evlenen yabancı kadın değil, Türk vatandaşı kadın ile evlenen yabancı erkek de Türk vatandaşlığı kazanabilir hale gelmiş) kadın ve erkek evlilik birliği içerisinde eşit kabul edilmiştir. Bu nedenle, Anayasanın 10. maddesine uygun olarak Türk vatandaşı olan eşin kadın veya erkek olmasının önemi bulunmamaktadır¹⁹.

Bazı devletlerin hukuk sisteminde çok eşliliğe izin verilmiştir²⁰. Bu devlet vatandaşlarının, Türk hukukunda çok eşlilik yasak olduğu için, Türk vatandaşları

¹⁸ Cansu Akgün, ‘Konsolosluk Evlenmelerinin Şekline Uygulanacak Hukuk’ (2017) 3 (21), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 109, 109 vd.; Ebru Şensöz Malkoç, ‘Yabancıların Türkiye’de Evlenmesi Konsolosluk Evlenmelerinin Hukukî Geçerliliği ve Sonuçları’ (2017) 2 (37), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 711, 711 vd.; Gizem Ersen Perçin, ‘Evlenme Hakkının Yabancılar Tarafından Kullanılmasında İstisnâî Bir Yöntem-Konsolosluk Evlenmeleri’ (2014) 1, Rona Aybay’a Armağan Legal Hukuk Dergisi Özel Sayı, 885, 912 vd.

¹⁹ Nomer (n 3) 98; Güngör (n 3) 135.

²⁰ Çok eşlilik, Burkina Faso, Mali, Nijerya, Afganistan, Pakistan, Bangladeş, İran ve Mısır, Suudi Arabistan, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri gibi bazı ülkelerde yasaldır: <<https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/12/07/polygamy-is-rare-around-the-world-and-mostly-confined-to-a-few-regions/>> Erişim Tarihi: 10.08.2025. “Davalı ...’ın Afganistan vatandaşlığının devam ettiği, 09.05.2019 tarihinde Türk Vatandaşlığına hak kazandığı, Afganistan’da ilk eşi ile 1995 yılında evlenmiş, 2000 yılında da davalı eşi Huma ile ikinci evlili-

ile evlenmesi mümkün olmadığından evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmaları da mümkün değildir.

b. Evliliğin En Az Üç Yıldan Beri Devam Ediyor Olması

Türk vatandaşı ile evli olan yabancı eşin evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilmesi için evliliğin en az 3 (üç) yıldır devam ediyor olması gerekmektedir. 3 (üç) yıllık sürenin başlangıç tarihi bakımından, resmî nikâhın gerçekleştiği tarih esas alınmakta olup, bu konuda uygulamada veya doktrinde bir tereddüt bulunmamaktadır. Zira evliliğin hukuken varlık kazanması ancak evlenme akdinin yetkili memur önünde yapılmasıyla mümkündür. Nitekim Türk Medenî Kanununun²¹ (TMK) 142. maddesi uyarınca evlenmenin varlığı, ancak resmî şekle uygun şekilde kurulan evlenme akdiyle doğar. Dolayısıyla, taraflar arasında fiilî bir birlikteliğin veya birlikte yaşamının bulunması, evlilik birliğinin hukuken kurulmuş olduğu anlamına gelmez. Her ne kadar bazı devlet düzenlemelerinde bazı koşulların gerçekleşmesi ve tarafların uzun süredir birlikte yaşamaları ile aile birliği oluşturdukları ileri sürülse ve bunun sonucunda vatandaşlık kazanma söz konusu olsa da²² Türk hukukunda bu tür birlikteliklerin nikâh tarihinden önce başlamış olması vatandaşlık başvurusu bakımından dikkate alınmamaktadır. Çünkü böyle bir kabul, ispat güçlüğü, objektif ölçütlerin ortadan kalkması ve idarî işlemlerde keyfilik riski yaratır. Bu bağlamda kanaatimizce 3 (üç) yıllık sürenin başlangıcı açısından resmî evlenme tarihinin esas alınması gerekmektedir.

Süre şartının, eşlerden birinin sonradan Türk vatandaşlığını kazanması hâlinde ne şekilde uygulanacağı sorusu ise Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin (TVKUY)²³ 25. maddesinin 3. fıkrasında açıklığa

ği yaptığı Türkçe'ye tercüme edilen belgeden anlaşıldığı, davalılar ilk evliliğin sona erdiğine dair bir iddiada da bulunmamış olduğu, Türk Hukukunda çok eşlilik 4721 sayılı Kanun'un 130 uncu maddesinde yapılan düzenleme ile yasaklanmış olup tarafların iki ülke vatandaşlığına sahip olmaları kamu düzeni ile ilgili bu yasağa istisna tanımamak olduğu, davalıların bu yön- lere ilişkin istinaf nedenleri yerinde görülmediği, Mahkemece davanın kabulü ile ikinci evliliğin mutlak butlan nedeniyle iptaline hükmedilmesinde usul ve esas yönlerinden isabetsizlik gö- rülmemesine göre usul ve kanuna uygun olması gerekçesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) inci alt bendi gereğince davalıların istinaf başvurusunun esastan reddine" Yargıtay 2 HD, E. 2023/5004, K. 2024/3734, T. 22.05.2024.

²¹ "Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, RG 8.12.2001 / 24607".

²² Öztürk (n 10) 265 vd.

²³ "Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, Kabul Tarihi: 11.02.1010". Bundan sonra Yönetmelik olarak anılacaktır.

kavuşturulmuştur. Buna göre; *Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancının eşi, sonradan Türk vatandaşlığını kazanmış ise evlilikte geçen sürenin hesaplanmasında Türk vatandaşlığını kazanma tarihi esas alınır* denilmek suretiyle sürenin vatandaşlığın kazanılması tarihinde başlayacağı kabul edilmektedir.

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında değinilmesi gereken önemli meselelerden biri de 3 (üç) yıllık evlilik süresi dolmadan yapılan başvuruların nasıl değerlendirileceğidir. Bu bağlamda tartışma, söz konusu başvuruların mevzuatın öngördüğü ön şartlar sağlanmadığı için doğrudan reddedilmesi gerektiği mi yoksa 3 (üç) yıllık sürenin dolmasına çok az bir zaman kaldığı halde idarenin başvuruyu bekletip sürenin dolmasından sonra işlemlere devam etmesinin mümkün olup olmadığı noktasındadır. Uygulamada, TVK'nın 16. maddesi ve Yönetmeliğin 25. maddesi uyarınca, 3 (üç) yıllık evlilik süresi dolmadan yapılan başvuruların ön şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle kabul edilmediği, sehven kabul edilmesi hâlinde de işleme alınmadığı görülmektedir²⁴. Bu uygulama, şartların gerçekleşmesinden önce doğmuş bir başvuru hakkının bulunmadığı yönündeki genel idare hukuku ilkesiyle de uyumludur. Bununla birlikte, usul ekonomisi ilkesi bakımından, özellikle 3 (üç) yıllık sürenin dolmasına çok az bir zaman kaldığı durumlarda, başvurunun reddedilmesi yerine, idarenin başvuruyu askıda tutarak sürenin tamamlanmasının ardından işlemlere devam etmesinin yerinde bir uygulama olacağı kanısındayız. Zira bu durumda, başvuru sahibinin sürenin dolmasından hemen sonra yeniden başvuru yapma zorunluluğu doğmakta bu da hem idare hem başvuru sahibi açısından bürokratik tekrar ve zaman kaybı anlamına gelmektedir. Bu nedenle, TVK'nın 16. maddesinde öngörülen sürenin mutlak bir ret sebebi olarak değil, tamamlanabilir bir ön şart olarak değerlendirilmesi; idarenin takdir yetkisini orantılılık ve usul ekonomisi ilkeleri çerçevesinde kullanması gerektiği kanaatindeyiz.

Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında başvuru sırasında 3 (üç) yıllık süre dolmuş ve evlilik devam ediyor; ancak başvuru sonuçlanmadan boşanma gerçekleşirse ne olur sorusunun da yanıtlanması gerekmektedir. Bu durumda, ihtimallerden biri; 3 (üç) yıllık sürenin doldurulmuş olması ve başvuru sırasında evliliğin devam etmesi nedeniyle bu durumun kazanılmış hak kapsamında değerlendirilmesidir. İkinci ihtimal ise evliliğin (üç) yıl sürmüş olması ve başvuru anında devam ediyor olmasının yeterli görülmeyip karar anında da devam etmesinin aranmasıdır. Kanaatimizce evliliğin karar tarihine kadar de-

²⁴ Antalya İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüyle 07.10.2025 tarihinde yapılan sözlü görüşme.

vam etmesi gerekmektedir. Zira sadece 3 (üç) yıl bir Türk vatandaşı ile evli kalmış ve bu süre dolduğunda başvuru yapmış kişinin bu aşamada bir kazanılmış hakkı mevcut değildir. Ayrıca bir Türk vatandaşı ile evli olmak koşulunun sağlanabilmesi için de karar anında evliliğin devam ediyor olması gerekmektedir. Nitekim uygulamada da evliliğin 3 (üç) yıl sürmüş olması ve başvuru anında devam ediyor olması yeterli görülmeyp, karar anında da evliliğin devam etmesi gerektiği yönünde işlem yapıldığı görülmektedir²⁵.

Evlenme suretiyle Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin başvuru anında, evliliğin devam ediyor olması gerekmektedir. Bu şart hem evliliğin gerçek bir birliktelik olduğunun denetlenmesi hem Türk vatandaşlığına geçişin yalnızca şekli değil, fiilî ve sosyal bağa dayandırılması açısından önem taşımaktadır. Bu şarta getirilen istisna ise TVK'nın 16. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan hükme göre, *evlenme yoluyla vatandaşlık kazanma başvurusu yapıldıktan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü ile evliliğin sona ermesi hâlinde başvuru geçerliliğini korur*. Bu düzenlemeyle kanun koyucu, Türk vatandaşı ile en az 3 (üç) yıl süren bir evlilik nedeniyle ölüm gibi tarafların iradesi dışında gerçekleşen bir olay yüzünden bu statüyü kaybetmesini önlemeyi amaçlamıştır. Bununla birlikte, doktrinde söz konusu hükümde bir boşluk bulunduğu ileri sürülmektedir²⁶. Özellikle Türk eşin ölümünün, yabancı eşin kusurundan kaynaklandığı hâllerde (örneğin, öldürme fiili gibi) başvurunun geçerliliğini koruyup korumayacağı tartışmalıdır. Kanaatimizce, bu gibi durumlarda başvurunun geçerliliğinin korunması hem hukukun temel ilkeleriyle hem Türk vatandaşlığının onur ve sadakat ilişkisine dayanan niteliğiyle bağdaşmayacaktır. Zira vatandaşlık, salt biçimsel bir statü değil, devlete sadakat yükümlülüğü ve ahlakî uygunluk temeline dayanan bir hukukî bağıdır²⁷. Bu nedenle, Türk eşin ölümü yabancı eşin

²⁵ Antalya İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüyle 07.10.2025 tarihinde yapılan sözlü görüşme.

²⁶ Rona Aybay ve Nimet Özbek, *Vatandaşlık Hukuku* (4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015) 134.

²⁷ Vatandaşlığın yalnızca biçimsel bir statü değil, devlete karşı sadakat ve ahlakî uygunluk temeline dayanan bir hukukî bağ olduğu yaklaşımı, özellikle bazı devletlerin vatandaşlık uygulamalarında açık biçimde görülmektedir. Vatandaşlık kazanımı sürecinde başvuranların iyi ahlak sahibi olmaları, anayasal değerlere bağlılık göstermeleri ve devlete sadakat yükümlülüğünü içselleştirmeleri beklenmektedir. Bu durum, devletin yalnızca teknik şartlara dayanmadığını; aynı zamanda bireyin içsel bağlılığına, ahlakî bütünlüğüne ve toplumla kurduğu manevî ilişkiye de önem verdiğini göstermektedir. Nitekim vatandaşlık, bilgi veya şekil şartlarının ötesinde, esasen kişinin devletle kurduğu samimi aidiyet duygusuna dayanan bir statü olarak görülmektedir: Susan Gordon, 'Integrating Immigrants: Morality and Loyalty in U.S. Naturalization Practice' (2008) 160 (11), *Center for Comparative Immigration Studies*, University of California San Diego, 1, 21 vd.

kasıtlı eyleminden veya kusurundan kaynaklanıyorsa, TVK'nın 16. maddesinin 2. fıkrasının koruyucu hükmünün uygulanmaması gerektiği kanaatindeyiz. Kaldı ki böyle bir durumda, TVK'nın 16. maddesinin 1. fıkrasının (c) beninde düzenlenen *“millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hal bulunmama”* koşulu da ihlal edilmiş sayılmalıdır.

2. Aslî Şartlar

a. Aile Birliği İçinde Yaşama

Aile birliği içinde yaşama, Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında aslî şartlardan ilkidir. “Aile birliği içinde yaşama” kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda Kanunda bir açıklık mevcut değildir. Bu nedenle, aile birliği içinde yaşama; aynı çatı altında, müşterek yaşam düzeni içerisinde bir hayatı paylaşma olarak anlaşılabilir. Bu noktada, idarenin geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Örneğin, zorunlu sebeplerle (sağlık, iş, askerlik, eğitim gibi) sürekli aynı evde yaşayamayan eşler arasında müşterek yaşam düzeni içerisinde bir hayatı paylaşma, sosyal, psikolojik, duygusal ve ekonomik dayanışma unsurlarını da kapsayacak şekilde geniş yorumlanabilir. Bu noktada, idarenin geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Örneğin, zorunlu sebeplerle (sağlık, iş, askerlik, eğitim gibi) sürekli aynı evde yaşayamayan eşler arasında müşterek yaşam düzeni içerisinde bir hayatı paylaşma, sosyal, psikolojik, duygusal ve ekonomik dayanışma mevcut olduğundan bu şart sağlanmış kabul edilebilecektir²⁸. Aksine sürekli aynı evin içinde bulunan kişiler için müşterek yaşam düzeni içerisinde bir hayatı paylaşma durumu olmadığı takdirde aile birliği içinde yaşama şartının sağlanmadığı takdir edilebilir²⁹.

²⁸ Danıştay 10. Dairesinin 10.03.2021 tarihli kararında, Türk vatandaşı ile evli olan yabancı eşin, Türk vatandaşı eşinin hükümlü olarak cezaevinde bulunması nedeniyle fiilen birlikte yaşamamasına rağmen, eşine düzenli olarak maddi destek sağlaması ve eşinin ailesiyle aynı apartmanda ikamet etmesi dikkate alınarak, “aile birliği içinde yaşama” şartının manevî olarak sürdüğü sonucuna varılmıştır: Danıştay 10 D, E. 2016/13579, K. 2021/1030, T. 10.03.2021.

²⁹ TVK m. 16 düzenlemesinde evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için eşlerin aynı ülkede veya aynı şehirde yaşamaları zorunlu tutulmamıştır. Bununla birlikte, aile birliği içinde yaşama şartının sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesinde idareye geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Ayrılığın iş, sağlık, askerlik veya eğitim gibi makul ve geçici sebeplerden kaynaklanması hâlinde aile birliğinin devam ettiği kabul edilirken; uzun süreli, iradi ve fiilen kopmuş bir yaşam düzeni mevcutsa bu şartın gerçekleşmediği sonucuna varılabilir. Aile birliği kavramı, farklı hukuk sistemleri ve kültürel bağlamlarda değişik biçimlerde yorumlanabilmektedir. Bazı hukuk düzenlerinde eşlerin ayrı konutlarda yaşamaları evlilik bağına zedeleyen bir unsur olarak görülmezken, Türk hukukunda aile birliği kavramı daha çok fiilî birliktelik, ortak yaşam düzeni ve karşılıklı dayanışma unsurlarıyla birlikte değerlendirilir. Bu nedenle, yabancı-lık unsuru taşıyan evliliklerde idarenin değerlendirmesi Türk hukukunun değerleri, toplumsal kabulleri ve yerleşik uygulamaları çerçevesinde yapılır. Mevcut uygulamada ise, geçerli bir neden olmaksızın sürekli olarak farklı şehirlerde veya ülkelerde yaşayan eşler bakımından aile birliği şartının sağlandığı yönünde bir değerlendirmenin yapılması olasılığı oldukça düşüktür.

Aile birliği içerisinde yaşama şartı; *gerçek bir evliliğin var olması* olarak da anlaşılmaktadır. Gerçek bir evlilik ile kastedilen evlenme müessesesinin istediği müşterek yaşayış ve sorumluluğu içeren evliliklerdir. Doktrinde evlenme müessesesinin istediği müşterek hayat ve sorumluluktan ziyade evlenmeyi araç olarak kullanarak başka bir amaç ve durumu elde etmek için yapılan evlenmeler gerçek bir evlenme sayılmamaktadır³⁰. Aynı zamanda aile birliği içerisinde yaşama kavramı fiilen birlikte yaşamayı kapsadığı gibi eşlerin fiilen birlikte yaşamadığı zamanları da içine alan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Doktrinde bu kavramdan hareketle aile olma duygusu ortadan kalkmadığı sürece, sebebi ne olursa olsun geçici süreliğine fiilen bir arada yaşamamayan yabancı eşin de bu şartı sağlamasının mümkün olduğu savunulmaktadır³¹.

Aile birliği içinde yaşama şartının sağlanıp sağlanmadığına ilişkin araştırma, İçişleri Bakanlığı tarafından İl Emniyet Müdürlüklerine yaptırılacaktır. Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında aile birliği içinde yaşama şartının sağlanıp sağlanmadığının tespitinde; ev ziyaretleri, mülakatlar, komşu ifadeleri gibi yöntemler kullanılabilir. Söz konusu mülakatlar eşler bir arada iken yapılabileceği gibi ayrı ayrı sorular sorularak da gerçekleştirilebilir.³²

Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında aile birliği içinde yaşama şartını ispat yükünün başvuran tarafta mı yoksa idareye mi düştüğü konusunda bir kesinlik bulunmamaktadır. Kanun, ispat yükünü açıkça düzenlememektedir. Uygulamaya baktığımızda, aile birliğinin devam ettiğini başvuru sahibinin ispatlaması gerektiğine dair bir yaklaşımın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır³³. Esasen kamu hukukuna ilişkin işlemlerin tesisinde devletin kamu yararını gözettiği ön kabulünden hareketle başvuruda yer alan şartları başvuru- cunun ispat etme yükümlülüğü altında olması kabul edilebilir. Ancak uygulamada başvuru ret sebepleri arasında uzun yıllar devam eden evlilikte sağlık sorunları olmaması hâlinde çocuk sahibi olmamak, buna eşlik eden kadının erkekten büyük olması ve aralarındaki yaş farkının fazla olması gibi sebepler bulunmaktadır³⁴. Bu noktada idarenin evlilik birliğine ilişkin yaptığı değerlendirmelerde kullandığı somut verilerin hayatın olağan akışına uygun olması ve

³⁰ Kemal Dal, *403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa Göre Vatandaşlık Hukuku: Ders Notları* (Güneş Matbaacılık, 1965).

³¹ Güngör (n 3) 139.

³² Antalya İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüyle 07.10.2025 tarihinde yapılan sözlü görüşme.

³³ Antalya İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüyle 07.10.2025 tarihinde yapılan sözlü görüşme.

³⁴ Antalya İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüyle 07.10.2025 tarihinde yapılan sözlü görüşme.

bu verilerin farklı kültürel değerleri ve hayat tercihlerini kapsayıcı şekilde yorumlanması gerektiği kanaatindeyiz.

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında, belirli bir süre şartı öngörülmektedir. Bununla birlikte, yalnızca sürenin dolmuş olması, tek başına, vatandaşlık kazanımı bakımından yeterli değildir. Zira bu sürenin, fiilen ve mânen aile birliğinin devam ettiği bir dönem olarak geçmesi gerekmektedir. Örneğin, 3 (üç) yıllık evlilik süresini doldurmuş olan bir yabancının, bu sürenin 2 (iki) yılı boyunca eşinden ayrı yaşadığı ve aile birliğinin fiilen kurulmadığı bir durumda, yalnızca sürenin dolmuş olması Türk vatandaşlığını kazanma bakımından yeterli kabul edilemez. Kanaatimizce, bu gibi hallerde ön şartların şekillenmiş olması, “aile birliği içinde yaşama” koşulunun esas bakımından gerçekleştiği anlamına gelmeyecektir. Dolayısıyla, eşlerden birinin diğer eşi uzun süreli terk ettiği ve 3 (üç) yıllık sürenin sonlarında eşlerin tekrar bir araya geldiği bir durumda, 3 (üç) yıllık evlilik süresi dolmuş olsa dahi, aile birliği içinde yaşama şartının gerçekleşmediği gerekçesiyle evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması talebi reddedilmelidir.

b. Evlilik Birliği ile Bağdaşmayacak Faaliyette Bulunmama

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında aranan aslî şartlardan ikincisi, evlilik birliğiyle bağdaşmayacak faaliyetlerde bulunmamaktır. Ancak Kanunda bu kavramın tanımı yapılmamış, hangi davranışların bu kapsamda değerlendirileceği açıkça belirtilmemiştir. Bu durum, kavramın içeriğinin uygulamada anlam bulmasına neden olmuştur. Ne var ki bu alandaki belirsizlik, idareye geniş bir takdir hakkı tanımakta ve benzer nitelikteki eylemlerin farklı başvurularda farklı şekilde değerlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla, “evlilik birliğiyle bağdaşmayan faaliyet” kavramının sınırlarının açıkça belirlenmemesi hem hukukî güvenlik hem eşitlik ilkeleri bakımından tartışmalara yol açmaktadır³⁵.

Evlilik birliğiyle bağdaşmayacak faaliyette bulunmama şartı ile kastedilen, gerçek bir evlilik ilişkisinin amacı ve niteliğiyle bağdaşmayan, ahlâka veya kanuna aykırı fiillerde bulunmama yükümlülüğüdür³⁶. Bu kapsamda, kanun koyucu tarafından evlilik birliğiyle bağdaşmayacak fiiller bakımından herhangi bir sınırlı sayı (*numerus clausus*) düzenlemesine gidilmemiştir. Bu nedenle, hangi

³⁵ Antalya İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüyle 07.10.2025 tarihinde yapılan sözlü görüşme.

³⁶ Bahadır Erdem, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (5. Baskı, Beta Yayınevi, 2016), 164.

davranışların bu kapsamda değerlendirileceği her somut olayın koşullarına göre idare tarafından belirlenmektedir. Doktrinde bu tür fiillerin boşanma sebebi teşkil edebilecek nitelikteki davranışlar olarak değerlendirilmesinin isabetli olacağı yönünde görüşler mevcuttur³⁷.

Evlilik birliğiyle bağdaşmayacak nitelikteki fiillerin, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına engel teşkil edebilmesi için bu fiillerin evlilik birliğinin kurulmasından sonra ortaya çıkmış olması veya evlilik sürecinde devam etmiş ya da tekrarlanmış bulunması gerektiği kabul edilmektedir. Zira evlilikten önce işlenmiş fiiller, evlilik birliği kurulmadan önceki döneme ait olduklarından evlilik birliğiyle bağdaşıp bağdaşmadığı yönünde bir değerlendirmeye konu edilemez. Bu durumda, kişinin evlilik öncesi davranışlarının, evlilik birliği devam ederken sadakat ve güven yükümlülüklerini ihlâl etmediği sürece vatandaşlık kazanımına engel teşkil etmemesi gerekir. Buna karşılık, evlilik birliği kurulduktan sonra eşlerden birinin evlilik kurumunun gerektirdiği sadakat, dürüstlük ve karşılıklı saygı yükümlülükleriyle bağdaşmayan davranışlarda bulunması, idare tarafından vatandaşlık başvurusunun reddi için haklı bir gerekçe oluşturabilir. Bu çerçevede, evlilik dışı ilişki yaşamak, eşe yönelik fiziksel veya psikolojik şiddet uygulamak, fuhuş, dolandırıcılık veya benzeri nitelikteki fiillerde bulunmak, evlilik birliğinin amacına ve sosyal temel değerlerine aykırı kabul edilmektedir. Bu bağlamda, bu tür fiillerin varlığı yalnızca bireysel ahlakî nitelik açısından değil, aynı zamanda evlilik birliğinin fiilî ve manevî sürekliliğini zedelemesi bakımından önem arz eder³⁸.

Evlilik birliğiyle bağdaşmayacak faaliyette bulunmama şartının değerlendirilmesinde, vatandaşlık kazanma amacıyla başvuru yapacak yabancının sadakatsiz davranışlarda bulunması veya başka biriyle ilişki yaşaması hâlinin, vatandaşlık kazanımını engelleyip engellemeyeceği konusunun da tartışmaya açılması yerinde olacaktır. Bu konuda iki olasılık ortaya çıkmaktadır. İlk ihtimal, sadakatsizlik fiilinin “evlilik birliğiyle bağdaşmayan faaliyet” olarak değerlendirilmesidir. Bu durumda, eşin başka biriyle duygusal veya fiziksel ilişki yaşaması, evlilik kurumunun temelini oluşturan sadakat ve güven yükümlülüklerine aykırı bir davranış olarak kabul edilecek ve Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasına engel teşkil edecektir. Bu yaklaşım, evlilik birliğini yalnızca biçimsel

³⁷ Nomer (n 3) 98.

³⁸ Nitekim Danıştay da evlilik öncesine ait bir fiilin değil, evlilik sürecine sirayet eden veya bu dönemde tekrarlanan fiillerin vatandaşlık kazanımına engel oluşturabileceğini vurgulamaktadır: Danıştay 10 D, E. 2013/7128, K. 2016/1898, T. 11.04.2016.

bir bağ olarak değil, aynı zamanda karşılıklı güven ve sadakat esasına dayanan bir toplumsal kurum olarak gören anlayışa dayanmaktadır. İkinci ihtimal ise vatandaşlık gibi önemli bir kamu hukuku statüsünün kazanılmasında, özel hayatın gizliliği alanına giren aile ilişkilerinin esas alınmasının ölçülülük ve mahremiyet ilkeleriyle bağdaşmayacağı yönündedir. Zira, evlilik içindeki duygusal veya kişisel sadakat meselelerinin, vatandaşlık gibi kamusal bir statüye ilişkin idarî değerlendirmelerde belirleyici unsur olarak dikkate alınması, idarenin özel hayata müdahalesi sonucunu doğurabilir. Kanaatimizce, taraflar arasında evlilik hâlen devam ediyorsa, zina gerekçesiyle bir boşanma davası açılmamışsa ve sadakatsizliğe ilişkin iddia Türk eşin sübjektif beyanlarına veya varsayımlarına dayanıyorsa bu durumun idare tarafından “evlilik birliğiyle bağdaşmayan faaliyet” olarak kabul edilmesi hukuken isabetli değildir. Bu tür iddiaların, somut delillerle desteklenmedikçe yalnızca taraf beyanına dayanılarak vatandaşlık başvurusunun reddedilmesi, masumiyet karinesi ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacaktır.

Evlilik birliğiyle bağdaşmayacak faaliyette bulunmama şartı; soyut ve sübjektif nitelik taşıması ve doğrudan özel hayat alanına temas etmesi nedeniyle, hukuk devleti, kanunilik, belirlilik, ölçülülük ve özel hayatın korunması ilkeleri bakımından öngörülemez ve eşitsiz sonuçlar doğurma riski taşıyan bir unsurdur. Bu sebeple, idarenin söz konusu şartı uygularken yalnızca somut, denetlenebilir ve objektif olgulara dayanması; iddia edilen davranışların evlilik birliğinin fiilî ve manevî devamı üzerindeki etkisini ortaya koyması; gerekçeli, orantılı ve öngörülebilir karar tesis etmesi zorunludur. Aksi hâlde, benzer nitelikteki olayların farklı sonuçlara bağlanması hem eşitlik hem hukukî güvenlik ilkeleri bakımından sakıncalar doğuracaktır.

c. Millî Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Hali Bulunmama

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında aslî şartların tamamının kapsamının belirsiz olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, millî güvenlik ve kamu düzenine aykırılık teşkil etmeme şartı, diğer iki aslî şart olan “aile birliği içinde yaşama” ve “evlilik birliğiyle bağdaşmayacak faaliyette bulunmama” koşullarına kıyasla daha soyut, belirsiz ve sübjektif nitelik taşımakta dolayısıyla idareye geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. Bu durum, uygulamada benzer olguların farklı biçimlerde değerlendirilmesine ve öngörülebilirliğin zayıflamasına yol açabilmektedir. Millî güvenlik ve kamu düzeni kavramları, devletin soyut güvenliği veya politik hassasiyetleriyle değil, vatandaşlık verilmesinin kamu

yararına uygunluğu ile ilişkilendirilmelidir. Böyle bir yorum hem hukuk devleti hem ölçülülük ve belirlilik ilkeleriyle uyumlu olup, idarenin bu şartı uygularken somut gerekçelere dayanma ve kararlarını denetlenebilir biçimde tesis etme yükümlülüğünü pekiştirmektedir³⁹.

Millî güvenlik veya kamu düzenine aykırılık değerlendirmelerinin çoğu zaman millî istihbarat birimlerinin görüşlerine dayanması ve bu görüşlerin gizli nitelikte olması, başvuru sahibinin bu iddialar karşısında bilgi sahibi olmadan ve savunma hakkını kullanamadan vatandaşlık başvurusunun reddedilmesine yol açabilmektedir. Bu durum hem adil yargılanma hakkı hem yargısal denetimin etkinliği açısından önemli sorunlar doğurmaktadır. Doktrinde millî güvenlik ve kamu düzeni kavramlarının anayasal sınırlama ilkeleri çerçevesinde, özellikle hukuk devleti, ölçülülük ve belirlilik ilkeleri ışığında yorumlanması gerektiği belirtilmektedir⁴⁰. Bu yaklaşıma göre, idare yalnızca genel veya soyut güvenlik endişelerine dayanarak vatandaşlık talebini reddetmemelidir. Aksi hâlde bu durum keyfi uygulamaları meşrulaştıracak ve vatandaşlık hukukunun öngörülebilirliğini zedeleyecektir⁴¹.

Millî güvenlik ve kamu düzenine aykırılık teşkil etmeme şartı 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununda yer almazken 5901 sayılı TVK'da yer almasının gerekçesi şu şekilde izah edilmiştir: *"Bu şartın konulması ile millî güvenlik bakımından tehlike teşkil eden ve millî menfaatler ve ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet gösterenlerle bu faaliyetleri destekleyenlerin, bu gibi kişi veya kuruluşlarla ilişki içerisinde bulunanların ve herhangi bir isyan, sabotaj, casusluk, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, evrakta sahtecilik gibi kamu düzenini bozan faaliyetlerde bulunanların Türk vatandaşlığını kazanmaları engellenmektedir"*. Kanundaki bu düzenleme fiili durumun kanunlaştırılması anlamına gelmekte ve Türk Vatan-

³⁹ Fatma Elif Çelik, 'Evlenme Yolu ile Türk Vatandaşı Olma Taleplerinden Doğan Uyuşmazlıklara İlişkin Yargılamalarda Millî Güvenlik ve Kamu Düzeni Kistası' (2022) 49, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 389, 424.

⁴⁰ Rifat Erten, 'Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması Yollarında Aranan Ortak Şart: Millî Güvenlik Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hâli Bulunmamak' (2020) 2 (40), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1351, 1351 vd.; Mustafa Erkan, 'Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 72/5. Maddesinin Kanunilik İlkesi ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Bağlamında Değerlendirilmesi' (2019) 175-176 (14), Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 329, 356; Ahmet İclal Ümit ve Ebru Şensoz Malkoç, 'Türk Vatandaşlığının Evlenme Yoluyla Kazanılmasında İdarenin Takdir Yetkisi' (2024) 3 (2), İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Dergisi, 95, 95 vd.

⁴¹ Merve Acun Mekengeç, 'Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında İdarenin Takdir Yetkisi' (2023) 1 (43), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 233, 233 vd.

daşlık Hukukunun anayasal ilkelerinden biri olan “kanunilik ilkesi”nin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu koşulun kanunda düzenlenmiş olması yerindedir. Yönetmeliğin 35. maddesinin 2. fıkrası hükmü millî güvenlik ve kamu düzenine aykırılık teşkil etmeme koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin araştırmanın Millî İstihbarat Teşkilâtı ile Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılacağını düzenlemektedir. Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hâli bulunmama şartı; belirsiz içeriği, yargısal denetimi zorlaştırıcı etkisi, hukukî güvenlik, eşitlik ve temel hak ve hürriyetlere aykırı uygulamaları nedeniyle TVK’nın modern yapısına da uygun değildir⁴². Zira, uygulamada bu şart, çoğu zaman evlilik bağına değil, bireyin geçmişine ve devletin genel güvenlik algısına dayanılarak değerlendirildiği için, vatandaşlık hukukunda objektifliği zedeleyen bir nitelik taşımaktadır.

III. Türk Vatandaşlığının Evlilik Yoluyla Kazanılmasında Karşılaşılan Bazı Sorunlar

A. Yabancı Eşten Sabıka Kaydı Talep Edilmemesi Meselesi

1. Genel Olarak

Sabıka kaydı, kişinin geçmişte işlemiş olduğu kesinleşmiş suçlara ilişkin bilgilerin yer aldığı, idari veya hukuki değerlendirmelerde kişinin geçmiş durumunu tespit etme konusunda kullanılan belgedir. Yabancı eşin kendi ülkesinde veya başka bir ülkede sabıka kaydının bulunmasının vatandaşlık başvurusunun değerlendirilmesinde sorun olup olmayacağı meselesi uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlardan biridir. Sabıka kaydı, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunan kişinin kamu düzeni ve millî güvenlik bakımından oluşturabileceği riskin değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken temel kıstaslardandır. Bu nedenle, somut olayda yetkili makam; sabıka kaydında yer alan suçun türünü, tarihini ve başvuru sahibinin sonraki davranışlarını göz önüne alarak değerlendirme yapmalıdır.

2. İlgili Düzenleme

Mevzuata bakıldığında evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında sabıka kaydının bulunmasına ilişkin bir hükmün mevcut olmadığı görülmek-

⁴² Bahadır Erdem, *Vatandaşlık Kanunu Tasarısında Evlenme ile Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Düzenlemeler* (Seçkin Yayınevi, 2008), 102.

tedir. Aslında açıkça sabıka kaydına ilişkin hüküm bulunmasa da millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından Türk vatandaşlığını kazanmaya engel teşkil edecek hâlinin bulunmaması şartı kapsamında sabıka kaydına ilişkin bir değerlendirme yapılabilir. Bu noktada, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında yabancı eşin sabıka kaydına ilişkin bir hükmün bulunmaması uygulamada sorun oluşturmayabilir. Ancak, yabancıların ikamet izni edinmesi gibi -vatandaşlık kazanılmasına nazaran daha az önem taşıyan durumlarda dahi- sabıka kaydı hususuna değinildiği görülmektedir⁴³. Zira Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun⁴⁴ 32. maddesinin 1. fıkrasının (ç) bendinde *kısa dönem ikamet izinlerinin ...istenilmesi hâlinde, vatandaşı olduğu veya yasal olarak ikamet ettiği ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenmiş adlî sicil kaydını gösteren belgeyi sunmak* şeklinde bir şart yer almaktadır.

3. Değerlendirme

Ülkemizde kısa süre ikamet edecek yabancı kişilere ikamet izni verilirken adlî sicil kaydının sunulması şartı aranırken; ikamet izninden daha uzun süre ikamet edebileceği, çeşitli hakların verildiği vatandaşlığın kazanılmasında bu şartın aranmaması öncelikle kamu düzeni ve güvenliğini tehlikeye atmaktadır. Nitekim devletin, kamu düzenini sağlama, toplumun huzur ve refahı, temel hak ve özgürlükleri koruma görevleri bulunmaktadır⁴⁵. Vatandaşlığın, ikamet izninden çok daha geniş ve kalıcı haklar getirdiği hususunun ortada olmasına rağmen bu şekilde bir düzenleme yapılmış olması hem eşitsizlik hem çelişki yaratmaktadır⁴⁶. Ancak düzenlemeler incelendiğinde; vatandaşlık gibi önemli bir işlemde adlî sicil kaydı aranmazken, ikamet izninde adlî sicil kaydının aranması kanuni düzenlemelerin nesnellikten uzaklaşmasına ve keyfi uygulamalara sebebiyet vermektedir.

⁴³ Yabancıların ikamet ve seyahati konusunda ayrıntılı bilgi için bkz.: Necla Öztürk, Döndü Kuşcu ve Utku Tufan, *‘Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatine İlişkin Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar’* (2021) 2 (12), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 703, 703 vd. Emre Esen, *Türk Hukukunda Yabancıların İkamet İzinleri* (Beta Yayınevi, 2019); Şule Arslan, *Yabancıların İkamet ve Seyahat Hakkı* (On İki Levha Yayınevi, 2018).

⁴⁴ “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 6458, Kabul Tarihi: 04.04.2013, RG 11.04.2013 / 28615”.

⁴⁵ “Anayasa Mahkemesi, E. 2014/87, K. 2015/112, T. 08.12.2015”.

⁴⁶ İlgili düzenlemeler arasındaki farklılığın hukuk devleti ilkesine de aykırı olduğu açıktır. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerektiğine ilişkin karar için bkz.: “Anayasa Mahkemesi, E. 2024/163, K. 2025/41, T. 11.02.2025”.

B. Türk Vatandaşlığını Kazanmak Amacıyla Yapılan Muvazaalı Evlilikler

1. Genel Olarak

Türk vatandaşlığının evlenme yolu ile kazanılmasında değerlendirilmesi gereken hususlardan biri; TVK’da yer alan ön ve aslî şartları sağlayan bir evliliğin bulunması ancak mevcut evliliğin yalnızca vatandaşlık kazanma amacıyla gerçekleştirilmiş olmasıdır. Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında; bir Türk vatandaşı ile 3 (üç) yıldır evli olan, aile birliği içinde yaşayan, evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmayan ve genel durumu itibarıyla millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmayan yabancı esasen sadece vatandaşlık kazanmak için bir Türk vatandaşı ile evlenmişse ne olur sorusunun da tartışılması gerekmektedir. Vatandaşlık Başvuru İnceleme Komisyonu, eşlerin fiilen birlikte yaşayıp yaşamadıkları, eşler fiilen birlikte yaşamıyorsa bu durumun mücbir sebepten kaynaklanıp kaynaklanmadığı, eşlerin evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyet içinde bulunup bulunmadıkları, kamu düzeni, millî güvenlik ve genel ahlâk açısından sakıncalı olup olmadıkları, evliliğin belirtilen şartlara uygun ve ciddi bir evlilik olup olmadığını inceleyecektir⁴⁷. Buradan da açıkça anlaşıldığı gibi kanun koyucu, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin diğer şartları sağlasa da yabancının Türk vatandaşlığını kazanmak amacıyla bir evlilik yaptığının idarece anlaşılması hâlinde Türk vatandaşlığını kazanma başvurusunun reddedilmesi gerektiği konusunda düzenleme yapmıştır.

2. İlgili Düzenleme

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasına ilişkin şartlar TVK’nın 16. maddesinde, şartların gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin incelemenin kim tarafından yapılacağı ise 18. maddesinde; *11 inci ve 16 ncı maddeler uyarınca Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancıların başvuru için gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarının tespiti, illerde oluşturulan vatandaşlık başvuru inceleme komisyonu tarafından yapılır. Komisyonun oluşumu ve çalışma esasla-*

⁴⁷ İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, ‘5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Açıklama’, 7-8 Komisyon tarafından yapılan inceleme ve araştırma neticesinde yabancının evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma başvurusu için aranan şartların kendisinde var olduğu tespit edilirse vatandaşlık dosyası düzenlenir ve dosya İçişleri Bakanlığı’na gönderilir. İçişleri Bakanlığı kendisine gönderilen dosya içeriği gözetilerek bir araştırma ve soruşturma yapmakta, bunun neticesinde yabancının evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma başvurusunu uygun bulursa, Türk vatandaşlığının kazanılmasına karar vermektedir: Erdem (n 3) 179.

rı yönetmelikle belirlenir şeklinde düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 29. maddesinde ise; Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancı ve eşi, komisyon tarafından ayrı ayrı ve birlikte mülakata tabi tutulmak suretiyle evliliğin gerçek bir evlilik ya da Türk vatandaşlığını kazanmak amacıyla yapılmış bir evlilik olup olmadığı araştırılır. Mülakat sonucunda oluşan kanaat evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin mülakat formuna yazılır. İl müdürlüğünce dosya karar alınmak üzere Bakanlığa gönderilir şeklinde yer almaktadır.

3. Değerlendirme

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasına ilişkin mevcut düzenlemeler, aile birliğini ve gerçek evlilik ilişkisini koruma amacı taşımaktadır. Komisyon tarafından yapılan inceleme, daha çok eşlerin fiilen birlikte yaşayıp yaşamadıkları, evliliğin Türk vatandaşlığını kazanma amacıyla yapılıp yapılmadığı gibi ölçütlere dayanmaktadır. Ancak, tüm dünyada taraflar evlilik kararı alırken aşk, sevgi, ekonomik güç, dış görünüş, soy, statü gibi kıstaslardan hareket edilmektedir. Her evliliğin temelinde bu kıstaslardan biri veya birkaçının mevcut olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bir yabancı, bir Türk vatandaşı ile evlenirken Türk vatandaşlığını kazanma ihtimali de evlilik kararının alınmasında etkili olabilir. Bu nedenle, TVK'da yer alan ön ve aslî şartların hepsini taşıyan bir yabancının Türk vatandaşı ile evlenme kararı almasında Türk vatandaşlığını kazanma ihtimalinin en etkili kriter olduğu tespit edilse dahi ön ve aslî şartları sağladığı için evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanabilir kanaatindeyiz. Kaldı ki Türk Medeni Hukukunda vatandaşlık kazanmak amacıyla yapılan evlilikleri geçersiz ya da yok kılan bir kanun hükmü de bulunmamaktadır.

C. Evlilik Birliği İçinde Vatandaşlık Başvurusu Yapmayan Yabancı Eşin, Türk Eşin Kusurlu Davranışı Sebebiyle Boşanması Durumu

1. Genel Olarak

Türk vatandaşlığının evlenme yolu ile kazanılmasında karşılaşılan sorunlardan bir diğeri ise TVK'da yer alan tüm şartların sağlandığı ancak Türk eşin kusurlu davranışı sebebiyle evliliğin boşanma ile sonuçlandığı bir durumda, evlilik birliği içerisinde başvuru yapmamış olan eşin başvuru hakkının bulunmamasıdır. Zira bazı durumlarda Türk vatandaşlığının evlenme yolu ile kazanılmasında tüm şartları sağlayan yabancı eş, ihmal veya kendi iradesiyle vatandaşlık başvurusunu yapmamaktadır. Ancak evlilik birliğinin ilerleyen süreçte özellikle Türk eşin kusuru sebebiyle boşanma ile sonuçlanması durumunda yabancı eşin evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını edinme imkanının doğrudan ortadan kalkması durumu söz konusu olmaktadır.

2. İlgili Düzenleme

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasına ilişkin şartlar TVK'nın 16. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; *bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvuru sahiplerinde; a) Aile birliği içinde yaşama, b) Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama, c) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama şartları aranır. Başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde birinci fıkranın (a) bendindeki şart aranmaz.* Görüldüğü gibi, başvurudan sonra sadece Türk eşin ölüm ihtimali düşünülmüş Türk eşin kusuru nedeniyle ortaya çıkabilecek diğer ihtimaller dikkate alınmamıştır.

3. Değerlendirme

Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında aranan şartların başında evliliğin en az 3 (üç) yıl sürmüş olması ve devam etmesi aranmaktadır. Ancak uygulamada, evlilik birliği içerisinde yabancı eşin Türk vatandaşlığına hiç başvurmaması, evliliğin 3 (üç) yıldan fazla sürmesine karşın evlilik birliği içerisinde ikamet izni ile yetinilmesi ve evliliğin özellikle Türk eşin kusuru sebebiyle boşanma ile sonuçlanması durumunda adil olmayan sorunlar ortaya çıkmaktadır. Türk vatandaşı ile evlenen yabancı kişi Türkiye'deki yaşama, çalışma düzeyine ve sosyal çevreye uyum sağlamakta, kendi hayatını da Türkiye'deki koşullara göre şekillendirmekte ve talep ettiği zaman Türk vatandaşlığına başvurabileceği beklentisiyle hareket etmektedir. Ancak kanun koyucunun Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasını "evliliği devam etmek" şartına bağlamış olması ve Türk vatandaşın eşin ağır kusuru nedeniyle evliliğin sona ermesi vatandaşlık başvurusu yapmasına engel olmaktadır. Oysa evliliğin uzun yıllar fiilen sürdüğü, aile birliği içinde yaşandığı ve vatandaşlık için aranan tüm koşulların karşılandığı durumlarda, evliliğin Türk eşin kusuruyla sona ermesi halinde yabancı eşin başvuru imkanından mahrum bırakılması hukuk devleti, eşitlik ve aile hayatının korunması gibi birçok temel ilkeye de aykırılık teşkil etmektedir.

Türk hukukunda evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılmasında başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde aile birliği içinde yaşama şartı aranmaz. Bu düzenleme, kanun koyucunun, evlilik birliğinin sona ermesinde kusurun veya irade dışı bir sebebin dikkate alınmasının adil olacağını kabul ettiğini göstermektedir. Benzer anlayış, evliliğin Türk vatandaşı eşin kusurlu davranışları nedeniyle (şiddet, aldatma, terk, haya-

ta kast gibi) sona erdiği hâllerde uygulanmamaktadır. Bu durum kanun koyucunun özellikle yer vermediği bir husus olmayabilir. Zira, başvuru anında “evliliği devam etmek” koşulunun mutlak bir şekilde uygulanması, kanun koyucunun amacıyla örtüşmemektedir. Ölüm hâlinde Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması ihtimali korunurken, Türk eşin ağır kusurlu eylemleri sonucunda evlilik sona ermişse yabancı eşe vatandaşlık kazanma hakkının tanınmaması, kanun koyucunun eşitlik ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmayan bir ayırım yapması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, ölüm hâlinin yanı sıra Türk eşin kusuruyla gerçekleşen boşanma durumlarının da dikkate alınması hem kanunun amacına hem adaletin sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Zira koşulları sağlayan ve Türk eş ile evli olan yabancı bir eşin evlilik süresi içerisinde başvuru yapıp Türk vatandaşlığına erişmesi mümkünken, aynı süre veya daha fazla süre Türk eş ile evli olan, koşulları sağlayan yabancı eşin evliliğinin boşanma ile sona ermesi durumunda başvuru hakkının bulunmaması eşitlik ilkesine aykırıdır.

Sonuç

Günümüzde Türk Vatandaşlık Hukukunda sıklıkla karşılaşılan uyuşmazlıklardan biri evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasıdır. Bu yolla vatandaşlık kazanılmasında uygulamada karşılaşılan başlıca sorunları ve çözüm önerilerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında 3 (üç) yıllık evli olma ön şartının uygulanmasında sürenin henüz dolmadığı durumlarda ön şartın sağlanmadığı gerekçesiyle başvurunun reddedilmeyip usul ekonomisi gereği -özellikle 3 (üç) yıllık sürenin dolmasına çok az sürenin kaldığı durumlarda- süre dolduktan sonra idarenin re’sen işlemlere devam etmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.
2. Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında başvuru sırasında 3 (üç) yıllık süre dolmuş, evlilik devam ediyor ancak başvuru sonuçlanmadan boşanma gerçekleşmişse bu konuda tereddüte yer olmamalıdır. Zira evliliğin vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin karar tarihine kadar devam etmesi gerekmektedir. Sadece 3 (üç) yıl bir Türk vatandaşı ile evli kalmış ve bu süre dolduğunda başvuru yapmış kişinin bu aşamada herhangi bir kazanılmış hakkı bulunmamaktadır.
3. Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasında aile birliği içinde yaşama şartı konusunda ispat yükünün başvuran tarafta mı yoksa idarede mi olduğu konusunda bir kesinlik yoktur. Uygulamada, aile birliğinin devam ettiğini başvuru sahibinin ispatlaması gerektiğine dair bir yaklaşım söz konusudur.

4. Türk vatandaşlığının kazanılmasında 3 (üç) yıllık evli olma şartını sağlayan ancak bu sürenin bir kısmında aile birliğini kuramayan yabancı eşin vatandaşlık kazanmasında sadece sürenin dolması değil aynı zamanda bu süre boyunca aile birliğinin devam etmesi gerekmektedir. Bu durumda Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasına dair talep reddedilmelidir kanaatindeyiz.
5. Evlilik birliği ile bağdaşmayacak faaliyette bulunmama şartının değerlendirilmesinde vatandaşlık kazanma amacıyla başvuru yapacak yabancıların sadakatsiz davranışlarda bulunması veya başka biriyle ilişki yaşaması vatandaşlık kazanımını engeller mi sorusu da yanıtlanmalıdır. Kanaatimizce vatandaşlık gibi önemli bir kamu hukuku statüsünün kazanılmasında özel hayatı ilgilendiren aile ilişkileri üzerinden tespit yapılması uygun değildir. Taraflar arasında evlilik devam ediyorsa, zinaya ilişkin bir boşanma davası açılmamışsa, sadakatsizliğe ilişkin iddianın Türk eşin subjektif görüşüne ve şüphelerine dayandığı idare tarafından tespit edilmişse bu durumda Türk vatandaşlığının kazanılmasında engel kabul edilmemelidir.
6. Millî güvenlik ve kamu düzenine aykırılık teşkil etmeme şartı belirsiz içeriği, yargısal denetimi zorlaştırıcı etkisi, hukukî güvenlik, eşitlik ve temel hak ve hürriyetlere aykırı uygulamaları nedeniyle TVK'nın modern yapısına uygun değildir. Bu şart, çoğu zaman evlilik bağına değil bireyin geçmişine ve devletin genel güvenlik algısına dayanılarak değerlendirildiği için vatandaşlık hukukunda objektiflik ilkesini zedeleyen bir nitelik taşımaktadır.
7. Kişilerin evlilik kararı alırken aşk, sevgi, ekonomik güç, dış görünüş, soy, statü gibi kıstaslardan hareket etmesi ne kadar doğalsa bir yabancıların bir Türk vatandaşı ile evlenirken Türk vatandaşlığını kazanma ihtimalini dikkate alarak evlilik kararı vermesi de o kadar doğaldır. Bu nedenle, TVK'da yer alan ön ve aslî şartların hepsini taşıyan bir yabancıların bir Türk vatandaşı ile evlenme kararı almasında Türk vatandaşlığını kazanma ihtimalinin en etkili kriter olduğu tespit edilse dahi ön ve aslî şartları sağladığı için evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmalıdır kanaatindeyiz.
8. Ölüm hâlinde Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması ihtimali korunurken, Türk eşin ağır kusurlu eylemleri sonucunda evlilik sona ermişse yabancı eşe vatandaşlık kazanma hakkının tanınmaması, kanun koyucunun eşitlik ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmayan sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, ölüm hâlinin yanı sıra Türk eşin kusuruyla gerçekleşen boşanma durumlarının da dikkate alınması hem kanunun amacına hem adaletin sağ-

lanmasına katkı sağlayacaktır. Zira koşulları sağlayan ve Türk eş ile evli olan yabancı eşin evlilik süresi içerisinde başvuru yapıp Türk vatandaşlığına erişmesi mümkünken, aynı süre veya daha fazla süre Türk eş ile evli olan, koşulları sağlayan yabancı eşin evliliğinin boşanma ile sona ermesi durumunda ilgili başvuru hakkının verilmemesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddia edilebilir.

Sonuç itibarıyla, evlenme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması konusunda kanun koyucunun olası bir kanun değişikliği ihtimalinde bu hususları dikkate almasında fayda olduğu kanısındayız.

Kaynakça

- Akgün C, 'Konsolosluk Evlenmelerinin Şekline Uygulanacak Hukuk' (2017) 3 (21), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 109-136
- Akıntürk T ve Ateş D, *Aile Hukuku* (25. Baskı, Beta Yayınevi, 2024)
- Aleinikoff T. A, 'Between National and Post-National: Membership in the United States' (1999) 2 (4), *Michigan Journal of Race and Law*, 241-262
- Aras B, 'Roma Hukukunda Evlenme ve Boşanma (Divortium)' (2010) 2 (18), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 215-242
- Arslan Ş, *Yabancıların İkamet ve Seyahat Hakkı* (On İki Levha Yayınevi, 2018)
- Aybay R Özbek N ve Perçin Gizem E, *Vatandaşlık Hukuku* (Siyasal Yayınevi, 2019)
- ve Özbek N, *Vatandaşlık Hukuku* (4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015)
- Berki O. F, 'Türk Hukukunda Evlenmenin Tabiiyete Tesiri' (1946) 1 (3), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 46-61
- Canyaş Bayata A, 'Hukukî Şartlar Oluşmadan verilmiş Olan Türk Vatandaşlığını Kazanma Kararının Geri Alınmasında Süre Sorunu' (2014) 114, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 347-360
- Cott F. N, 'Marriage and Women's Citizenship in the United States, 1830-1934' (1998) 5 (103), *The American Historical Review*, 1440-1474
- Çelik Fatma E, 'Evlenme Yolu ile Türk Vatandaşı Olma Taleplerinden Doğan Uyuşmazlıklara İlişkin Yargılamalarda Millî Güvenlik ve Kamu Düzeni Kısıtı' (2022) 49, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 389-424
- Çelik S, *Türk Vatandaşlığının İradî Kaybı Hâlleri* (On İki Levha Yayınevi, 2024)
- Çetiner S, 'Hukukumuzda 'Aile' Kavramı' (2010) 41 (5), Terazi Hukuk Dergisi, 61-69.
- Dal K, *403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa Göre Vatandaşlık Hukuku: Ders Notları* (Güneş Matbaacılık, 1965)
- Doğan V Yılmaz A. Ç ve İzmirli Ayhan L, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (19. Baskı, Rehber Yayınevi, 2023)
- Erdem B, *Türk Vatandaşlık Hukuku* (5. Baskı, Beta Yayınevi, 2016)
- , *Türk Vatandaşlık Hukuku* (9. Baskı, Beta Yayınevi, 2022)
- , *Vatandaşlık Kanunu Tasarısında Evlenme ile Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Düzenlemeler*, Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu, Editörler: Vahit Doğan Feriha Bilge Tanrıbilir ve Banu Şit Köşgeroğlu (Seçkin Yayınevi, 2008)
- Erkan M, 'Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 72/5. Maddesinin Kanunilik İlkesi ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Bağlamında Değerlendirilmesi' (2019) 175-176 (14), Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 329-356

- Erten R, 'Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması Yollarında Aranılan Ortak Şart: Millî Güvenlik Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hâli Bulunmamak' (2020) 2 (40), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1351-1371
- Esen E, *Türk Hukukunda Yabancıların İkamet İzinleri* (İstanbul: Beta Yayınevi, 1. Baskı, 2019)
- Gordon S, 'Integrating Immigrants: Morality and Loyalty in U.S. Naturalization Practice' (2008) 160 (11), *Center for Comparative Immigration Studies*, University of California San Diego, 1-33
- Güngör G, 'The Acquisition of Turkish Nationality by Way of Marriage Following the June 2003 Amendmend' (2004) 1 (1), *Ankara Law Review*, 29-49
- , *Tâbiyet Hukuku*, (12. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2024)
- Herring J, *Family Law: A Very Short Introduction* (Oxford University Press, Illustrated Edition, 2014)
- Kayak S, 'Roma Hukukunda Aile Kurumu' (2018) 2 (8), Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 249-302
- Kılıç F ve Kılıç Ü, 'Türk Aile Hukukunda Ailenin Korunması' (2023) 2 (19), *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 482-491
- Lowe N ve Douglas, G, *Bromley's Family Law* (Oxford University Press, 11th ed., 2015)
- Malkoç Şensöz E, 'Yabancıların Türkiye'de Evlenmesi Konsolosluk Evlenmelerinin Hukukî Geçerliliği ve Sonuçları' (2017) 2 (37), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 711-760
- Mekengeç Acun M, 'Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında İdarenin Takdir Yetkisi' (2023) 1 (43), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 233-283
- Nomer E *Türk Vatandaşlık Hukuku* (31. Baskı, Filiz Yayınevi, 2023)
- Odman M. T, *Tarihsel Sürecinde Güncelleştirilmiş Mülteci Hukuku* (Yetkin Yayınevi, 2020)
- Öztürk N, *Milletlerarası Özel Hukukta Aile Kurma Amaçlı Evlilik Benzeri Yaşam Modelleri* (Adalet Yayınevi, 2016)
- , Kuşcu D ve Tufan U, 'Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatine İlişkin Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar' (2021) 2 (12), İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 703-719
- Perçin Ersen G, 'Evlenme Hakkının Yabancılar Tarafından Kullanılmasında İstisnai Bir Yöntem- Konsolosluk Evlenmeleri' (2014) 1, Rona Aybay'a Armağan, *Legal Hukuk Dergisi Özel Sayı*, 885-944
- Pürselim H S, 'Almanya'da Tescil Edilmiş Eşcinsel Hayat Ortaklığında Veraset İlamının Alınması ve Bu İlama Dayanılarak Türkiye ve Almanya'da Bulunan Terekenin Paylaşılması' (2011) 1 (31), Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 243-266

- Sargın F, '*Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda Değişiklik Yapan 2003 Tarihli ve 4866 Sayılı Kanun Kapsamında Bir Değerlendirme*' (2004) 1 (53), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27-63
- Schrijer Bingöl B, '*Vatandaşlık Hakkının Kapsamı ve Egemenlik İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme*' (2018) 1 (22), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 199-265
- Serozan R ve Başoğlu B ve Kapancı B, '*Aile Hukukunun Özellikleri, İlkeleri ve Gelişimi*' (2016) 2 (15), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 531-560
- Seviğ M R ve Seviğ V R, '*Devletler Hususi Hukuku, (Giriş-Vatandaşlık* (4. Baskı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1967)
- Sirmen S, '*Eş Cinsel Birliktelikler ve Bunların Kanunlar İhtilâfı Hukukunda Düzenlenişi*' (2009) 4 (58), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 825-879
- Sütken E, '*Roma Aile Hukukunda Patria Potestas*' (2019) 1 (5), Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 67-100
- Tanrıbilir F B, '*Evlenme ve Vatandaşlık*' (2020) 1 (5), Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3030-3033
- Tekdoğan I, '*Evlilik Dışı Birlikte Yaşam Modellerine Uygulanacak Hukuk*' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014)
- Turhan T ve Tanrıbilir F B, '*Vatandaşlık Hukuku* (4. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2017)
- Uluocak Erdener N, '*Türk Vatandaşlık Hukuku* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968)
- Uluocak N, '*Türk Vatandaşlık Hukuku* (Filiz Kitabevi, 1984)
- Ümit A İclal ve Malkoç Şensoz E, '*Türk Vatandaşlığının Evlenme Yoluyla Kazanılmasında İdarenin Takdir Yetkisi*' (2024) 3 (2), İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Dergisi, 95-114
- Yasan C, '*Milletlerarası Özel Hukukta Aynı Cinsiyetten Kişilerin Birliktelikleri* (On İki Levha Yayınevi, 2013)
- <https://data.tuik.gov.tr>
- <https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/12/07/polygamy-is-rare-around-the-world-and-mostly-confined-to-a-few-regions>